

ÖZNELLİK KİPİ KULLANIMINDA TÜRK ÖĞRENCİLERİN BAŞARI ORANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Nuran ASLAN²
Yusuf TOPALOĞLU³

Öz: Bu çalışma, Türk öğrencilerin Fransızca öznellik (fr. subjonctif) kipi kullanımının karşıtsal bir yaklaşımla incelenmesini konu edinmektedir. Söz konusu kipin kullanımı karşılaşılan önemli sorunlardan biridir. Bu sorun, kullanım alanlarının tam olarak kavranamamasından ve öğrencinin ana dilindekiyle birebir örtüşmemesinden kaynaklanıyor olmalıdır. Bu çalışmada, Fransızca öznellik kipi ile Türkçede tasarlama kipleri karşıtsal bir yaklaşımla incelenmektedir. Öznellik kipinin biçimsel ve işlevsel olarak Türk üniversite öğrencilerine farklı olduğu görüşü ve farklılıkların, öznellik kipi kullanım başarısını olumsuz yönde etkilediği ileri sürülmektedir. Bu çalışma, nicel araştırma tekniği çerçevesinde değerlendirilmiştir. Veri toplamada, sormaca tekniği kullanılmış, sayısal veriler elde edilmiş ve analizleri yapılmıştır. 10 sorudan oluşturulan sormacadan elde edilen verilere göre, Fransızca öznellik kipinin kullanımında Türk öğrencilerin başarı oranları düşük olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin öznellik kipi kullanım alanlarını iyi bilmedikleri ve bu sorunun başarıda önemli bir etken olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Karşıtsal Dilbilim, Fransızca Öğrenimi ve Öğretimi, Öznellik Kipi, Kullanım Başarısı.

AN EVALUATION OF THE RATES OF SUCCESS OF THE TURKISH STUDENTS IN THE USAGE OF SUBJECTIVITY MODE

Abstract: The present study handles the subject of usage of French subjunctive mode by Turkish University students with the study of contrastive approach. The usage of the mode in question

¹ Bu makale, 9 Aralık 2016 tarihinde Çukurova Üniversitesinde savunulan ve TÜBİTAK tarafından doktora sırası araştırma bursu (proje no: 1059B141400364) ile desteklenen *Türk Üniversite Öğrencilerinin Fransızca Öznellik Kipi Edinimi* adlı doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi, Fransız Dili Eğitimi. naslancu.edu.tr

³ Öğr. Gör. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu. ytopaloglu@nku.edu.tr

is one of the most important problems encountered. The occurrence of this problem might be because of its areas of use are not fully comprehensible and its areas of use do not correspond to the ones that students have in their native language. In this present study, the French subjunctive mode and event modalities were examined with contrastive approach. The idea that subjunctive mode as morphological and functional is very different for Turkish university students is put forward and the differences have negative influence on the success of the usage of this mode. This study was evaluated within the framework of the quantitative research method. A questionnaire technique was used in collecting data; quantitative data were obtained and analyzed. According to data obtained from this questionnaire consisting of 10 questions, the rates of success of the Turkish university students have emerged as low. It was found that the students are not good at understanding its areas of use and this problem causes an important impediment on the success.

Keywords: Contrastive Linguistics, French Learning and Teaching, Subjective Mode, Success of Usage.

Giriş

Günümüzde yabancı dil öğrenirken, en etkin ve en uygun biçimde nasıl öğrenmek gerektiği ile ilgili gerekli çalışmaların, araştırmaların ve incelemelerin yapılması önem arz etmektedir. Kültür farklılıklarını en aza indirmek, öğrencileri yabancı dil öğrenimine isteklendirmek gerekmektedir. Karşıtsal yaklaşımlarla yabancı dil öğreniminde karşılaşılan zorlukların nedenlerini araştırmak ve bu zorlukların giderilmesi için gerekli çalışmalar yapmak, birçok farklı yabancı dilin etkin öğretilme ve öğrenilme başarısını daha ileri seviyelere taşıyacaktır.

Karşıtsal yaklaşım, ilk olarak Birinci Dünya Savaş'ından 1933'e kadar ABD'de ana dili öğretilmesine yönelik ortaya çıkmış, daha sonra yabancı dilin etkin ve uygun biçimde nasıl öğretileceği konusunda önemli bir rol oynamaya başlamış ve yabancı dil öğretimi sürecinde ortaya çıkan zorlukların ve engellerin nedenleri üzerinde durmaya çalışmıştır. Ancak 1960'lara kadar söz konusu öğrenme zorlukları ve engeller giderilememiş, 1950'lerde Weinreich (1953) ve Lado (1957) gibi dilbilimciler, karşıtsal bir yaklaşımla ana dille yabancı dili incelemişlerdir. Karşıtsal yaklaşım 1950'lerde, yabancı dil ile ana dilindeki farklılıklardan ya da benzerliklerden dolayı ortaya çıkan girişiklik (fr. interférence) sorunsalına bir çözüm getirebilmeyi amaçlamaktaydı. Karşıtsal yaklaşımın günümüzdeki amacı ise, iki dil arasındaki dil yapılarını karşılaştırarak, iki dildeki farklılıkları ortaya koyup daha başarılı sonuçlar veren, yanlışları ve öğrenimdeki

zorlanmaları en aza indirgeyen yöntem, teknik ve araç-gereçler bulmaktır. Ana dilde bulunan birçok dilbilgisi yapısı, yabancı dilde bulunmamakta veya birebir örtüşmemektedir. Dolayısıyla Lado'ya (1957) göre, diller arasındaki farklı öğeler dil öğrenimini zorlaştırmakta; benzer öğeler ise kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle yabancı dil öğrenmeyi etkileyen söz konusu yapısal farklılıklar dil öğreniminde ve öğretiminde göz önünde bulundurulmalıdır. Diller arasında yapılan aktarmaları bilinçli olarak yönlendirmek ise, karşıtsal dilbilgisi incelemeleri ile olanaklı olabilmektedir.

Bu çalışma, karşıtsal bir yaklaşımla Türk üniversite öğrencilerinin Fransızca öznellik kipi kullanımlarına yönelik hazırlanmıştır. Fransızca ve Türkçe öznellik kiplikleri karşıtsal bir yaklaşımla incelendikten sonra, iki dildeki benzer ve farklı yönleri ortaya konacak ve Türk üniversite öğrencilerin Fransızca öznellik kipi kullanımındaki başarı oranları üzerine varsayımlar ileri sürülecektir. Gerek öğrencilik gerekse öğretmenlik sürecinde, Fransızca öznellik kipinin kullanımında bir zorlanmanın yaşandığına tanıklık edilmektedir. Gerçekten öznellik kiplik olarak her iki dilde mevcut olmasına karşın, Türk üniversite öğrencileri tarafından kullanımında zorlanılmakta mıdır? Eğer öyleyse bu sorunun altında ne yatmaktadır? Türk üniversite öğrencileri Fransızca öznellik kipi kullanımında başarılı mıdır? Öznellik kipliği; biçimsel ve işlevsel olarak Fransızca ve Türkçede benzer midir yoksa farklı mıdır? Fransızca ve Türkçede, öznellik kipliğinin kullanım alanları farklı mıdır? Fransızca öznellik kipi farklıysa söz konusu kipi kullanım başarısını olumlu yönde mi olumsuz yönde mi etkilemektedir? Bu sorulara yanıt bulmak ve Türk öğrencilerin Fransızca öznellik kipi kullanımında başarılarını saptamak için, nicel yaklaşım çerçevesinde 10 sorudan oluşan bir sormaca hazırlanmıştır. Söz konusu sormaca, Türkiye genelindeki 11 üniversitenin Fransız Dili ve Edebiyatı bölümlerinin 4. sınıfında eğitimini sürdüren 100 örneklem üzerinde uygulanmıştır. Bu sormacayla, Fransızca öznellik kipinin kullanımı incelenmiş ve sormacadaki 10 soru Fransızca öznellik kipinin kullanımına yönelik bilgi sorularından oluşturulmuştur. Nicel veri toplama teknikleri kullanılarak veriler elde edilmiştir. Sormacalardan elde edilen bulgular, istatistiksel olarak incelendikten sonra yorumlanıp değerlendirilmiştir. Bu çalışmamızda, öğrencilerin sormaca sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayımıyla hareket edilmiştir.

Karşıtsal dilbilim alanına giren bu çalışmada öncelikle Türkçe ve Fransızca tipolojik bir yaklaşımla incelenmektedir. Daha sonra öznellik kipliği, Fransızca ve Türkçede karşıtsal olarak ele alınmakta, iki dil arasındaki benzer ve farklı yönlerine değinilmektedir. Karşıtsal

incelemeden sonra bir varsayım ileri sürülmekte ve söz konusu varsayımın sağlanmasını yapmak için kullanılacak yöntemden söz edilmektedir. Elde edilen bulguların analiz ve değerlendirmesi yapıldıktan sonra ise, toplanan veriler değerlendirilip incelenmekte, tartışılıp yorumlanmaya ve varsayımımızın geçerliliği saptanmaya çalışılarak bir sonuca ulaşılmaktadır.

1. Fransızca ve Türkçenin Kökeni ve Tipolojik Özellikleri

Dünyadaki dil aileleri ve konuşulan dillerle ilgili kesin bir sayı verilememektedir. Bu çalışmamızı sadece Fransızca ve Türkçenin bulunduğu Hint-Avrupa ve Ural-Altay dil aileleri ilgilendirdiği için, söz konusu diğer bütün dil ailelerini ele almayacağız. İki kolu bulunan Hint-Avrupa dil ailesinin Asya kolunda; Hintçe, Farsça, Urduca vs. ve Avrupa kolunda ise; Roman, Germen, Slav dilleri ve Arnavutça, İrlandaca gibi çeşitli diller bulunmaktadır. Roman dillerinde; Fransızca, İtalyanca, Romence, İspanyolca vs. ve Germen dillerinde ise; Almanca, İsveççe, Hollandaca vs. bulunmaktadır. Slav dillerinde ise; Çekce, Ukraynaca ve Polonyaca gibi diller yer almaktadır. Bu bağlamda Fransızca, Hint-Avrupa dil ailesinin Avrupa kolunda bulunan Roman dillerinde yer almaktadır. Ural ve Altay kollarına ayrılan Ural-Altay dil ailesinin Ural kolunda; Fince, Macarca, Ugorca, Estçe, Samoyetçe gibi 32 dil yer almaktadır. Altay kolunda, Türkçe ile beraber Moğolca, Mançu-Tunguzca, Korece ve Japonca bulunmaktadır. Ancak Korece ve Japoncanın Altay Dil ailesine dâhil olup olmadığı halen tartışma konusudur. Sözcüklerin iki ünlüyle başlamaması, yapım ve çekim eklerinin baştan veya sondan bağlanması, erkeklik dişilik özelliğinin olmaması bakımından Türkçe ve Moğolca, kendi aralarında birbirine en yakın iki dildir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Aksan, 1987; Aksan, 1998; Vardar, 2002; Ergin, 2003; Ercilasun, 2013).

Diller, tipolojik sınıflandırmalarda ayrışkan (tek heceli), bükümlü (çekimli) ve eklemeli (bitişimli) olarak üç grupta tipolojik bakımından sınıflandırılarak incelenmektedir. Ayrışkan dillerde, yapım ve çekim eki bulunmamakta; bundan dolayı sözcükler değişime uğramamakta ve sözcüklerin tek heceli olması, birbirine benzemelerine yol açmaktadır. Dolayısıyla bu durum, sözcüklerin okunmalarını ve dil öğrenimini zorlaştırmaktadır. Bükümlü dillerde ise sözcük kökleri, sözcük türetmede kavramı karşılamakta ve çekimleme durumunda değişikliğe uğramakta ve bazen sözcük kökünün bulunması zorlaşabilmektedir. Bitişimli dillerin en önemli özelliği ise eklerin, ön veya sondan eklenmesi durumudur. Sözcük türetirken kökler değişmemekte ve köke getirilen yapım ekleri, yeni

sözcük ve kavramlar türetilmesini sağlamaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Aksan, 1987; Aksan, 1998; Vardar, 2002; Ergin, 2003; Ercilasun, 2013).

Bu bilgilerden hareketle Fransızca, yapısından dolayı *bükümlü* bir dildir; Latince ve Yunanca ağırlıklı birçok ön ve son eki vardır. Hem ön hem de sondan eklemeli olan Fransızcada, iç takı bulunmamakla beraber önemli özelliklerinden biri, sözcüklerin eril “*le*” (fr. masculin) ve dişil “*la*” (fr. féminin) tanımlıkları ile gösterilmesidir. Fransızcada önemli bir olgu olan cinsiyet ayrımı, sözcükleri biçimsel farklılıklara uğratmakta ve sözcüğü niteleyecek sıfat, gerektiğinde fiil de onunla uyum sağlayıp biçimsel olarak değişebilmektedir. Söz dizimsel olarak özne-yüklem-nesne (SVO) şeklinde olan Fransızcada, sayıları farklılık gösterse de *bildirme*, *emir*, *şart* ve *öznellik* kipleri bulunmaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Poisson-Quinton, Mimran ve Mahéo-Le Coadic, 2002; Delatour, Jennepin, Léon-Dufour ve Teyssier, 2004; Grevisse & Goosse, 2011; Grégoire, 2012).

Türkçe ise, öneki (fr. préfixe) ve iç takısı (fr. infixe) bulunmayan ve yapısından dolayı *bitişimli* yani sondan (fr. suffixe) eklemeli bir dildir. Türkçede ekler, tek hecelidir ve önce yapım sonra çekim eki gelmektedir. Eklemeli dillerin önemli özelliklerinden biri de yeni sözcük ve terim türetmede kolaylık sağlamalarıdır. Bazen köke getirilen ek sayısı, şaşırtıcı sayıya ulaşabilmekte ve yapım ekleri ile birlikte çekim ve durum ekleri de gelebilmektedir. Çekim ekleri, ismin ya da fiilin köküne veya gövdesine getirilerek, *kişi* kavramını belirlemeyi sağlarken durum eklerinin Türkçede, başka bir sözcükle ilgi kurmak üzere beş farklı biçimi bulunmaktadır. Söz konusu durum ekleri sözcükleri belirtme {-i}, yönelme {-e}, bulunma {-de}, ayrılma {-den} ve yalın durum bakımından tanımlamaktadır. Durum ekleri, büyük ve küçük ünlü uyumuna göre {-i} yerine {-ı} veya {-u} {-ü} ile {-e} yerine {-a} biçimbirimsel değişke ile oluşturulacak şekilde değişebilirler. Aynı şekilde {-de} ve {-den} eklerindeki {-d-} biçimi, ünsüz sertleşmesine uğrayarak {-t} biçimine dönüşebilmektedir. Çoğul, iyelik ve tamlama eki almış olsalar da sözcükler, durum eki almadıklarında yalındırlar. Türkçenin ünlü uyumu ve sondan eklemeli bir yapısının olması, dilbilgisi bakımından erillik ve dişilik gibi tür ayrımının yapılmaması, bazı çekim eklerinin yapım eki olarak kullanılması diğer özellikleridir. Ekler bakımından çok çeşitlilik ve zenginlik göstermesine karşın ön ekleri yoktur. Söz dizimsel olarak, tamlayanlar önce, tamlananlar sonra gelir. Sıfat isimden önce yer alırken, sayı bildiren sözcükler kullanıldığında çokluk ekleri kullanılmamakta ve ayrı bir soru eki bulunmaktadır. Özne-tümleç-yüklem (SOV) dili olan Türkçede, konuşucunun zaman kavramını iletmesini sağlayan bildirme ve tutumuna bağlı olarak anlatılan olgunun

gerçekleşme durumunu gösteren tasarlama kipleri yer almaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Aksan, 1987; Aksan, 1998; Vardar, 2002; Ergin, 2003; Ercilasun, 2013).

Köken bakımından Fransızca ve Türkçe, iki farklı dil ailesinin iki ayrı kolunda yer almaktadır. Dolayısıyla yapısal, biçimsel, söz dizimsel, dilbilgisel, sözcüksel ve sessel olarak iki farklı dil olmaları, Türkçe ve Fransızcadaki kiplerin özelliklerinde de farklılıkların olabilmesi doğal bir olgudur. Bu bilgilerden hareketle, öznellik kipliğini Fransızca ve Türkçede karşıtal bir yaklaşımla incelemek ve iki dil arasındaki benzerliğe veya farklılığa değinmek yararlı olacaktır.

1.1. Öznellik Kipliğinin Fransızca ve Türkçedeki Biçimsel ve İşlevsel Karşılıkları

Bosnalı & Topaloğlu'nun (2015) *Fransızca Öznellik ve Türkçe Dilek-İstek Kipleri* araştırması, öznellik kipinin biçimsel olarak Fransızcada, 1. ve 2. çoğul şahıslarda sadece {-i-} ve diğeri şahıslarda boş {Ø} biçimbirimlerinin bulunduğunu göstermektedir. Söz konusu çalışmaya göre, Fransızcada 18 farklı işlevi karşılayan öznellik kipi, Türkçede ad-fiil, zarf-fiil, sıfat-fiil, bildirme kipleri biçimbirimleri, istek, emir, yeterlilik, gereklilik, şart kipleri gibi 22 farklı biçime karşılık gelebilmektedir. Ayrıca bu kip, Türkçede sadece 4 farklı işleve yani *istek*, *emir*, *gereklilik* ve *şart* kiplerine eşdeğer olarak gösterilebilir. Ancak söz konusu 4 kip de kendi içlerinde farklı kullanım alanlarına ayrılmaktadır. Dolayısıyla, karşıtal bir yaklaşımla Fransızca öznellik kipi ile Türkçede eşdeğeri olduğu ileri sürülen söz konusu 4 kipin işlevsel benzerliklerini ve farklılıklarını inceleyip açıklığa kavuşturmak gerekmektedir (Ayrıntılı bilgi için bkz: Bosnalı & Topaloğlu, 2015, s. 273-284).

Çok dar bir kullanıma sahip olmakla birlikte, öznellik kipi Fransızcada, *bağımsız tümcelerde* işlev bulmaktadır. Anlamsal olarak yakarış, emir, sınırlama, ünlem veya istek bildirebilir (Delatour, Jennepin, Léon-Dufour ve Teyssier, 2004; Cellard, 1996, s. 16). Ancak Türkçedeki kiplerde bu işleve eşdeğer bir kullanım bulunmamaktadır. Örneğın;

- *Que tu partes* tout de suite.

(Hemen yola çık.)

Öznellik kipi, *önem* belirten Fransızca tümcelerde, *önemli olmak* fiili veya kişisiz kullanımda iki türlü karşımıza çıkan bir işlevi bulunmaktadır. Türkçede ise, önem bildiren tümceler farklı işlevlerde ifadesini bulmaktadır. Örneğın;

- *Il est important* que tu *viennes* chez moi ce soir.

(Bu akşam benim evime gelmen önemlidir.)

Yan tümce amaç ve sonuç belirttiğinde, Fransızca öznellik kipi, temel tümceye basit ya da birleşik ilgi adlarıyla bağlanabilmektedir (Poisson-Quinton, Mimran ve Mahéo-Le Coadic, 2002, s. 245; Dubois & Lagane, 2005, s. 135; Cellard, 1996, s. 67). İlgi zamirlerinde, genel olarak bildirme kipi kullanılır ancak yerine zamir gelen isim, en üstünlük derecesi ile sınırlandırılırsa, belgisiz olursa öznellik kipi kullanımı doğrudur (Cellard, 1996). Ancak Türkçede bu kullanım, farklı yapılarla karşılık gelmektedir. Örneğin;

- **Le meilleur** étudiant que tu **puisses** avoir est peut-être ton frère.

(Sahip olabileceğin en iyi öğrenci belki erkek kardeşindir.)

Seçenek ya da *sebeb* belirten tümcelerde işlev kazanan Fransızca öznellik kipi, *soit que ... soit que..., que... ou que...* kullanımlarının aynı sonuca götüren iki ya da birçok olabilirlik ifade edebilmektedir (Dubois ve Lagane, 2005; Cellard, 1996, s. 36). Türkçeye baktığımızda ise, seçenek ya da sebep belirten tümcelerde farklı biçimler kullanılmaktadır. Örneğin;

- **Soit que** vous **prenez** l'avion **soit que** vous **préfériez** le train, vous êtes toujours en retard.

(İster uçakla **geliniz**, ister trenle; hep geç kalıyorsunuz.)

Mutluluk, memnuniyet veya memnuniyetsizlik, gururlu olma, heyecan, korku, kızgınlık, şaşma, sevinme, neşelenme, canı sıkılma, hayal kırıklığı, üzüntü, pişmanlık, mutsuzluk, endişe duyma gibi daha birçok duygu belirten ifadelerde Fransızca öznellik kipi kullanımına çok yaygın olarak başvurulmaktadır. Türkçede ise, duygu ifadelerinin birbirinden farklı kullanım alanlarıyla karşılaşılmak olasıdır. Örneğin;

- Je **suis contente** que tu **rencontres** ma famille.

(Ailemle tanışmana memnunum.)

*Şüph*e, *kuşku* ya da *belirsizlik* belirten fiil veya yapılarla Fransızca öznellik kipi kullanılmaktadır. Ancak Türkçede herhangi bir kiple, böyle bir kullanım yapılabilmektedir. Örneğin;

- **Je doute qu'**elle m'**aime**.

(Beni sevdiğinden şüpheliyim.)

Yargı ifadeleri, öznellik kipinin kullanım alanlarından bir diğeridir. Türkçede ise yargı ifadeleri, eylemsi gibi farklı biçimlerde işlev kazanmaktadır. Örneğin;

- **Il vaut mieux que** je **disparaisse** de votre vie.

(Hayatından çıkıp gitmem daha iyi olur.)

Fransızcada *amaç* bildiren ifadelerde, bağlaçlardan sonra ve sadece *que* bağlacıyla öznellik kipi işleve konarak amaç belirtilebilmektedir (Dubois ve Lagane, 2005, s. 142). Ancak Türkçede amaç belirtme, emir gibi farklı yapılara karşılık gelmektedir. Örneğin;

- Nous irons leur parler demain ***afin que*** la situation ***se calme***.
(Durumu sakinleşsin diye, yarın onlarla konuşmaya gideceğiz.)

Fransızcada *olasılık* ifadelerinde bir işleve sahip olan öznellik kipi, bir olgunun gerçekleşme veya gerçekleşmeme olasılığında, rastlantı, risk, şans, gerçeğe az benzerlik ya da benzemeyebilirlik gibi görüş belirtildiğinde kullanılmaktadır (Cellard, 1996, s. 41-42). Ancak Türkçede olasılık ifadeleri, yeterlilik ya da eylemsi yapılarıyla işlev kazanmaktadır. Örneğin;

- Il ***est possible*** qu'il ***vienne***.

(Gelebilir.)

Öznellik kipi, Fransızcada olgunun gerçekleşme durumunu *sınırlayan/kısıtlayan* ifadelerde kullanılmaktadır (Cellard, 1996). Türkçede ise bu işleve, genelde zarf-fiilin karşılık geldiği görülmektedir. Örneğin;

- Il a pris un bonbon ***sans que*** tu (ne) le ***voies***.

(Sen onu görmeden bir şeker aldı.)

Zıtlık anlamı taşıyan bağlaçlardan sonra da öznellik kipi işleve konmaktadır. Türkçede ise, buna karşılık olarak çekimli bir eylem kullanılmaktadır. Örneğin;

-***Quoiqu'il arrive*** tard, je ne vous ferai pas de reproches.

(Geç yetişse bile sizi azarlamayacağım.)

Öznellik kipi, Fransızcada anlamsal olarak *izin verme, uygun bulma, yasaklama* ifadeleri taşıyan temel tümcenin yan tümcesinde kullanılmaktadır. Ancak Türkçede, öznellik kipinin böyle bir işlevi yoktur ve farklı biçimler eşdeğer olarak verilmektedir. Örneğin;

- ***Il est interdit*** que vous ***fumiez*** à l'intérieure de l'hôpital.

(Hastane içerisinde sigara içmeniz yasaktır.)

Fransızcada öznellik kipi, *öncelik-sonralık* ifade eden bağlaçlardan sonra işlev kazanmaktadır. Davranış, öncelik-sonralık ya da aynı zamanda anlamını veren yan tümcelerin fiilinde gerçekleşmektedir (Dubois ve Lagane, 2005, s. 140). Türkçede ise bu kullanım, genelde zarf-fiillerle işleve konmaktadır. Örneğin;

- Je sortirai ***avant que*** tu ***arrives***.

(Sen varmadan önce ben çıkacağım.)

Öznellik kipinin ayrı bir kullanım alanı olarak ele alınması gereken ve bu kipin diğer bütün işlevleri içinde de görülebilen *kişisiz* (fr. impersonnel) yapılar bulunmaktadır. Türkçede, öznellik kipinin bu işlevine eşdeğer olarak uygun düşecek herhangi bir biçim kullanılabilir. Örneğin;

- *Il est inévitable que* la crise *se fasse* sentir dans notre entreprise.

(Şirketimizde krizin hissedilmesi kaçınılmazdır.)

Yan tümcede her zaman öznellik kipi ile gösterilen *gereklilik* (Cellard, 1996, s. 22), Fransızcada en sık karşılaşılan kullanımlardan biridir. *Gerekmek* anlamında kullanılan fiil veya yapılarla kurulan tümcelerde öznellik kipi işlev kazanmaktadır. Örneğin;

- *Il faut que* tu *fasses* tes devoirs.

(Ödevlerini yapmalısın.)

Ancak Türkçede, *gereklilik* kipi *gerekmek*, *zorunlu olmak* işlevleri bakımından öznellik kipine eşdeğer olsa da, *gereklilik* bildirme dışında, Türkçede daha farklı işlevler için de kullanılmaktadır. Örneğin; {-Dir} bildirme eki ile genişletilerek, kesin bir gerekliliği gösterebilir ya da olmak yardımcı fiili ile öngörü veya olasılık işlevi kazanabilir (Ayrıntılı bilgi için bkz: Korkmaz, 2009, s. 693-702). Dolayısıyla, Fransızca öznellik kipinin *gereklilik* işlevi ile Türkçedeki *gereklilik* kipi tam anlamıyla birbirlerine eşdeğer değildir.

Öznellik kipi, Fransızcada *şart/koşul* belirten tümcelerde işlev bulmaktadır. Türkçede, Fransızca öznellik kipinin bu işlevine eşdeğer olarak *şart* kipi mevcuttur. Örneğin;

- Je te donne la permission de sortir avec tes amis *à condition que* tu *finisses* tes études.

(Çalışmalarını tamamlaman koşuluyla arkadaşlarıyla dışarı çıkmaya izin veririm.)

Ancak Türkçede; dilek-şart, şart kipi kuran {-sA} ve dilek kipi kuran {-sA} eki olarak üç ayrı başlık altında incelenmektedir. Dilek-şart; {-sA} eki ile kurulan, bir oluş ve kılışı şart'a ya da dilek, istek ve niyet'e bağlayan bir tasarlama kipidir. Tek başına bir yargı taşınamaması, bu kipi diğer şart bildiren tasarlama kiplerinden ayırır. Şart kipi kuran {-sA} eki ise, temel tümcedeki yargının gerçekleşmesini şarta bağlar ve tek başına yargı bildirmeyen tasarlama kipidir. Dilek kipi kuran {-sA} ekine gelince, dilek-şart kipi içerisinde yer alan bu kip, daha şarttan isteğe yönelmiş *niyet* ve *tasarlama* şeklinde *istek* ya da *dilek* işlevindedir (Ayrıntılı bilgi için bkz: Korkmaz, 2009, s. 676-693). Dolayısıyla,

Fransızca öznellik kipinin şart bildiren işlevi ile Türkçedeki şart kipinin birkaç işlevi dışında, ikisi birbirlerinden farklıdır.

Fransızcada; *istek*, *dilek*, *arzu* belirten kişisel oluşumların yan tümcelerinde öznellik kipi kullanımı doğrudur. Ayrıca öznellik kipinin *emir* şeklinde işlevi de bulunmakta ve temel tümce gerektirmemektedir. Örneğin;

- *Que* je *puisse* me dire que j'ai été franche avec vous.

(Size karşı dürüst olduğumu söyleyebilirim.)

- Je *souhaite* que vous *guérissiez* bientôt.

(Yakında iyileşmenizi arzu ediyorum.)

Türkçede, bu iki işlevin eşdeğeri mevcuttur ancak Türkçede istek kipi ve emir kipi tartışmalı konulardır. Bu konu, ayrıntılı bir şekilde *Türk Gramerinin Sorunları I-II (Bildiriler)* (2011) adlı kitapta ele alınmıştır. Özellikle 1. şahıs teklik ve çokluk çekimleri yani {-y)-Aylm-}, {-y)-Allm-} ekleri tartışmalıdır. Özellikle 2. ve 3. şahıs istek kipi çekimleri üzerine çalışma yapan Gürer (2002, s. 2-4), bu çekimler halk ağzına, deyimlere ve tarihî lehçelere uygun olsa bile, standart yazı dilimize yabancı olacağını belirtmektedir. Diğer taraftan, *otur-asın* yapısındaki {-y)Asın-} ekinin dilbilgisi kitaplarımızın istek bahsinde bulundurmasını doğru bulmamakta ve artık günümüzde istek kipinde *otur-asın* yapısı yerine, emir kipinde *otur-Ø*, *otur-un* biçiminde çekimlerin kullanıldığını açıklamaktadır. Öte yandan, Türkçe dilbilgisinde emir ve istek kipi için iki farklı çekim ekinin verilmesini, biçimsel ve işlevsel bakımdan yanlış olduğunu ifade etmektedir. Biçimsel açıdan {-Aylm-} ve {-Allm-} çekimlerinin tartışmalı olduklarını; {-AsIn-} ve {-A-} çekimlerinin yazı dilimizde gerçek istek kipini yansıtmadıklarını ileri sürmektedir. İşlevsel bakımdan ise, çoğunlukla emir başlığı altında bulunan {-Ø-}, {-In-}, {-sIn-} biçimbirimlerinin istek görevinde kullanıldıklarını ve aslında emir, dilek, temenni, dua şeklinde istek bildirdiklerini belirtmektedir. Bu bilgilerden hareketle istek kipinin işlevsel bakımdan bir daralmaya doğru gittiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Fransızca öznellik kipinin dilek/istek/arzu bildiren işlevleri dışında, eşdeğeri olduğu ileri sürülen Türkçe istek kipinden farklı olduğu açıktır. Diğer taraftan Fransızca öznellik kipinin emir işlevi ile Türkçe emir kipi birbirinden farklıdır. Ayrıca Türkçedeki istek kipi ile emir kipinin tartışmalı olması ve net bir açıklama yapılamaması, ayrı bir sorun oluşturmaktadır.

Bu karşıtsal inceleme öznellik kipinin, tamamen yabancı öge özelliği taşımadığı gibi tamamen aynılık özelliği de taşımadığını göstermektedir. Öznellik kipliğinin birkaç işlev dışında, Fransızca ve Türkçede biçimsel

ve işlevsel bakımından farklı olduğu anlaşılmaktadır. Öznellik kipinin Fransızca işlevsel alanları oldukça geniştir. Türkçedeki bildirme, tasarlama ve neredeyse bütün fiilimsileri kapsamaktadır. Ayrıca Fransızca öznellik kipi kullanım alanlarının, Türkçede 22 farklı biçime karşılık gelebilmektedir. Sonuç olarak, bizim de yapmış olduğumuz Fransızca ve Türkçede öznellik kipinin karşıtsal incelemesi, öznellik kipliğinin iki dilde de gerçekten farklı olduğunu ortaya koymuştur.

Lado'un (1957) "diller arasındaki benzer öğeler dil öğrenimini kolaylaştırır; farklı öğeler ise, zorlaştırır" kuramından ve öznellik kipliğinin Fransızca ve Türkçede karşıtsal analizinden elde edilen verilerden hareketle, Türk üniversite öğrencilerinin Fransızca öznellik kipi kullanımında, bu kipi *yabancılığ*ından kaynaklı olarak önemli bir başarı kaydetmeyecekleri ileri sürülebilir. Fransızca öznellik kipinin biçimsel ve işlevsel bakımdan Türkçe öznellik kipinden farklılık göstermesi, Türk üniversite öğrencileri için yabancı özellik taşımasına, dolayısıyla da kullanım mantığının anlaşılmasına yol açıyor olabilir. Bu varsayımdan hareketle yapacağımız araştırmanın sonuçları, bu konunun açıklığa kavuşmasına katkı sağlayacaktır.

2. Yöntem

Bu çalışma, mevcut bir sorun hakkındaki bilgileri geliştirerek yararını artırmaya yönelik olmasından ve sormaca uygulamasından elde edilen verilerin sayısal analizlerini gerektirmesinden dolayı nicel yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmiş ve veri toplamak için sormaca tekniği kullanılmıştır. Kişilerin belli bir konu ile ilgili ne bildikleri ve bunları ne ölçüde bildikleri, nasıl ve ilk kez ne zaman öğrendikleri gibi bilgiler elde etmek için bilgi soruları kullanılmaktadır (Balci, 2015, s. 148-149). Dolayısıyla, bu çalışmada öznellik kipinin kullanımına yönelik 10 soru bilgi sorularından oluşturulmuştur.

Bu çalışma, 100 kişilik bir örneklem üzerinde yürütülmüş ve söz konusu örneklem, Türkiye genelindeki bütün Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümlerinin sadece dördüncü sınıflarında öğrenimini sürdüren öğrencilerden oluşturulmuştur. Sormaca uygulanmadan önce, söz konusu üniversitelerin dördüncü sınıflarında öğrenimini sürdüren öğrencilerin toplam sayısı 214 olarak belirlenmiş ve bu üniversitelerde eğitimini sürdüren 214 öğrencinin uygulamaya dâhil edilmesi planlanmıştır. Ancak sormacanın uygulanmasında bütün öğrencilere ulaşmada ve bu öğrencileri ikna etmede zorluklar yaşanmıştır. Dolayısıyla sormaca, 214 kişilik bu evrenden sadece 100 örnekleme uygulanabilmiştir.

Bu çalışmada, öğrencilerin gerçek uygulamalarından bulgular elde edilmiş ve analizleri yapılmıştır. Sayısal veriler elde etmek için

hazırlamış olduğumuz sormaca, sadece bir örneklem üzerinde yürütülmüş ve sormacadan sayısal veriler elde edilmiştir. Dolayısıyla, sorularda yer alan her seçeneğin oranını, geçerli oranını ve toplam oranını belirlemek için, SPSS bilgisayar programında “sıklık analizi” (frequencies analyses) yapılmıştır. Böylece her soruya ve seçeneğe kaç kişinin cevap verdiği belirlenmiş ve her seçeneğin oranı elde edilmiştir. Bilgi sorularının seçeneklerindeki doğru şıkkın oranı ayrı tutularak, yanlış oranlar toplanmış ve yorumlanmıştır. Seçenekler arasında önemli bir farkın olup olmadığını belirlemek içinse, % 100 üzerinden % 50 ve üzeri etkili olduğu kabul edilmiştir.

3. Öznelik Kipi Kullanımı

Öğrencilerin Fransızca öznelik kipi kullanım başarı oranlarını saptamak için, 10 soru sorulmuştur. Öznelik kipinin 18 kullanım alanı bulunmaktadır. Ancak eğitim-öğretim sürecinde, ders içinde ve Fransızca dilbilgisi ve alıştırmaya kitaplarında kullanım sıklıklarına bakılarak, öznelik kipinin bu 18 işlevinden öğrencilerin karşılıklarına en çok çıkan ve en çok kullandıkları “istek”, “belirsizlik”, “olasılık”, “şüpheli”, “zıtlık”, “sınırlama/kısıtlama”, “gereklilik”, “şart”, “emir” ve “amaç” belirten 10 kullanım sorulmuştur.

İlk olarak öğrencilere, öznelik kipinin “istek” bildiren işleviyle ilgili bir ifade verilmiştir. Boşluğa uygun düşecek şekilde, doğru olan fiilin öznelik kipi çekimi “rangiez” ve yanlış olan diğer 4 seçenekte ise, fiilin bildirme ve şart kiplerindeki çekimleri “rangez”, “rangerez”, rangeriez” ve “aviez rangé” şıkları sunulmuştur. Bu ifadeden elde edilen oranlara bakıldığında, öğrencilerin % 47’si doğru olan şık “rangiez” ve % 17’si “rangez”, % 4’ü “rangerez”, % 27’si “rangeriez”, % 5’i “aviez rangé” gibi yanlış olan seçenekleri seçmişlerdir. Bu verilere göre öğrencilerin % 47’si öznelik kipini, % 53’ü ise bildirme kiplerini ya da şart kipini seçmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlası, istek ifadesinde, doğru kullanım olan öznelik kipini seçmemişlerdir.

Tablo 1. *Dilek - İstek* : “Je voudrais que vous ..... ma chambre.”

S1	<i>rangez</i>	<i>rangerez</i>	<i>rangeriez</i>	<i>rangiez</i>	<i>aviez rangé</i>
	17	4	27	47	5

Fransızcadaki, ilgi zamirleri ile bağlanan yan tümceler, belirsizlik anlamı söz konusu olduğunda öznelik kipi kullanımını gerektirmektedir. Dolayısıyla öznelik kipinin bu kullanım oranını saptamak için, öğrencilere belirsizlik anlamı veren bir tümce sunulmuştur. Tümcedeki boşluğa gelecek şekilde, doğru olan fiilin öznelik kipinde çekimi

“connaissance” ve yanlış olan fiilin bildirme kiplerindeki çekimleri “connaît”, “connaître”, “avait connu”, “connaîttrait” seçenekleri verilmiştir. Bu ifadeden elde edilen bulgulara bakıldığında, öğrencilerin % 77’si “connaît”, % 1’i “connaître”, % 16’sı “connaissance”, % 4’ü “avait connu” ve % 2’si “connaîttrait” cevaplarını vermiştir. Öğrencilerin % 16’sı öznellik kipini seçerken % 84’lük gibi çok önemli bir çoğunluğu bildirme kipini seçmiştir. Dolayısıyla, öznellik kipinin belirsizlik ifadesi kullanımında öğrencilerin gerçekten zorlandığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 2. İlgi Zamiri : “Je cherche une fille qui ..... trois langues.”

S2	<i>connaît</i>	<i>connaître</i>	<i>connaissance</i>	<i>avait connu</i>	<i>connaîttrait</i>
	77	1	16	4	2

“Olasılık” bildiren ifadeler, öznellik kipi kullanımını gerektiren ve Fransızca öğrenirken öğrencilerin çok sık karşılaştıkları yapılardır. Fransızcada olasılık belirten birçok yapı bulunmakla birlikte öğrencilerin karşısına “il est possible que” işlevinin daha çok çıkması ve ders içerisinde bu yapıyı çok kullanmaları, bu işlevi sormamızda etkili olmuştur. Buna göre öğrencilerin, öznellik kipi kullanım oranını saptamak için, olasılık belirten bir tümce verilerek uygun düşecek şekilde doğru olan fiilin öznellik kipi çekimi “soit” ve yanlış olan fiilin bildirme kiplerindeki çekimleri “est”, “sera”, “va être”, “était” seçenekleri sunulmuştur. Bu işleve verilen cevaplardan elde edilen bulgulara bakıldığında, öğrencilerin % 56’sı “soit”, % 27’si “est”, % 12’si “sera”, % 1’i “va être” ve % 4’ü “était” cevabını tercih etmiştir. Bu verilere göre, öğrencilerin % 56’sı öznellik kipini kullanırken, % 44’ü bildirme kiplerinden birini beyan etmiştir. Bu verilere göre, öğrencilerin yarısına yakınının hangi kipin doğru kullanım olduğunu bilmediği saptanmıştır.

Tablo 3. Olasılık : “Il est possible qu’elle ..... malade.”

S3	<i>est</i>	<i>sera</i>	<i>soit</i>	<i>va être</i>	<i>était</i>
	27	12	56	1	4

Fransızca öznellik kipi, “şüphe” belirten ifadelerde sık kullanılan bir kiptir ve Fransızcada şüphe belirten birçok ifade bulunmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin, öznellik kipinin bu kullanımındaki oranlarını belirlemek için, şüphe bildiren bir tümcenin boşluğuna uygun düşen fiilin öznellik kipindeki çekimi “ait réussi” ve uygun olmayan fiilin bildirme kiplerindeki çekimleri “réussis”, “a réussi”, “avait réussi”, “réussissait” seçenekleri verilmiş ve doğru seçeneği bulmaları istenmiştir. Bu sorudan elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin % 26’sı doğru olan “ait réussi”

yapısını tercih ederken, diğer % 26'sı “réussis”, % 33'ü “a réussi”, % 9'i “avait réussi” ve % 6'sı “réussissait” gibi yanlış şıkları işaretlemiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin % 26'lık kesimi öznellik kipini, % 74'lük gibi çok önemli bir çoğunluğu bildirme kipini seçmiştir. Bu oranlara bakıldığında, öğrencilerin öznellik kipi kullanımında, çok düşük bir başarı oranı saptanmıştır.

Tablo 4. *Şüphe* : “Ce n'est pas sûr qu'il ..... son examen.”

S4	<i>réussis</i>	<i>ait réussi</i>	<i>a réussi</i>	<i>avait réussi</i>	<i>réussissait</i>
	26	26	33	9	6

“Gereklilik” öznellik kipinin en çok kullanıldığı işlevlerden biridir. Bu nedenle söz konusu işlevde öğrencilerin öznellik kipi kullanım başarı oranını saptamak için, gereklilik belirten bir ifade sunulmuştur. Seçeneklerde uygun düşen fiilin öznellik kipi çekimi “fasses” ve yanlış olan fiilin bildirme kipindeki çekimleri “fais”, “ferais”, “faisais” ve “feras” verilmiş ve doğru olan seçeneği bulmaları istenmiştir. Bu kullanımdan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin % 55'i doğru olan “fasses” ve % 27'si “fais”, % 7'si “ferais”, % 5'i “faisais”, % 6'sı “feras” gibi yanlış seçenekleri tercih etmiştir. Bu beyanlara göre, öğrencilerin % 55'i doğru seçenek olan öznellik kipini işaretlerken, diğer % 45'i bildirme ve şart kiplerinden birini tercih etmiştir. Öznellik kipinin bu işlevini, öğrencilerin yarısına yakınının tam olarak kavrayamadığı anlaşılmıştır.

Tablo 5. *Gereklilik* : “Il faut (est nécessaire) que tu ..... tes devoirs.”

S5	<i>fais</i>	<i>ferais</i>	<i>faisais</i>	<i>feras</i>	<i>fusses</i>
	27	7	5	6	55

Öznellik kipi, öğrencilerin karşısına nadiren çıkan emir değerine de sahiptir. Türkçede de emir kipinin bulunması ve bazı kullanımlarda eşdeğer olarak verilmesi nedeniyle, bununla ilgili bir soru sormamızın uygun olacağını düşündük. Dolayısıyla, öğrencilerin öznellik kipinin bu işlevindeki başarı oranını belirlemek için “Yaşayasın! Tümcesi önerilmiştir. Bu tümcenin eşdeğeri aşağıdakilerden hangisidir” şeklinde bir ifade verilerek Fransızcadaki aktarımını bulmaları istenmiştir. Seçeneklerde doğru olan fiilin öznellik kipindeki çekimi “que tu vives!” ve yanlış olan fiilin bildirme kiplerindeki çekimleri, “Tu vivras.”, “Tu vis.”, “Tu vivrais.”, “vis!” verilmiş ve doğru ifadeyi bulmaları istenmiştir. Bu ifadeden alınan verilere göre, öğrencilerin % 60'ı doğru olan “que tu vives!” ve % 6'sı “Tu vivras”, % 2'si “Tu vis”, % 11'i “Tu vivrais”, %

21'i "vis!" yanlış olan tümceleri tercih etmiştir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin % 60'ı öznellik kipini, % 40'ı ise, bildirme kiplerinden birini tercih etmiştir. Öznellik kipinin emir işlevi kullanımında, çok önemli bir fark ortaya çıkmamıştır ancak % 40'lık gibi bir kesimin, bu işlevin kullanımında zorlandığı anlaşılmıştır.

Tablo 6. *Emir* : "Yaşayasın!"

S6	<i>Tu vivras</i>	<i>Tu vis</i>	<i>Tu vivrais</i>	<i>Vis !</i>	<i>Que tu vives !</i>
	6	2	11	21	60

Fransızcada, zıtlık bildiren "bien que / quoique" gibi bazı bağlaçlardan sonra öznellik kipi kullanımı zorunludur. Dolayısıyla, öğrencilerin bu kullanımındaki başarı oranlarını saptamak için, zıtlık bildiren bir ifade sunulmuş ve seçeneklerde doğru olan fiilin öznellik kipindeki çekimi "pleuve" ve yanlış olan fiilin bildirme kiplerindeki çekimleri "pleut", "pleuvait", "a plu", "avait plu" verilmiştir. Bu tümceden elde edilen verilere bakıldığında, öğrencilerin % 45'i doğru olan "pleuve" ve % 28'i "pleut", % 15'i "pleuvait", % 6'sı "a plu", % 6'sı "avait plu" gibi yanlış olan cevapları vermiştir. Bu oranlara göre, öğrencilerin % 45'lik oranı öznellik kipini işaretlemiş; diğer % 55'lik kesim ise, bildirme kiplerinden bir seçeneği beyan etmiştir. Öznellik kipinin zıtlık kullanımı oranlarına bakıldığında, öğrencilerin yarısından fazlasının hangi kipi kullanması gerektiğini tam olarak bilmediği saptanmıştır.

Tablo 7. *Zıtlık* : "Il est parti bien que / quoiqu'il ....."

S7	<i>pleut</i>	<i>pleuvait</i>	<i>a plu</i>	<i>avait plu</i>	<i>pleuve</i>
	28	15	6	6	45

Bir diğeri ise, öznellik kipi kullanımını zorunlu kılan ve "sınırlama" belirten "jusqu'à ce que" bağlacıdır. Öğrencilerin kullanım oranlarını saptamak için, sınırlama bildiren bir tümce sunulmuş, seçeneklerde doğru olan fiilin öznellik kipindeki çekimi "vienne" ve yanlış olan fiilin bildirme kiplerindeki çekimleri "viendra", "vient", "est venue", "va venir" verilmiştir. Bu işlevden elde edilen bulgulara göre öğrencilerin, % 44'ü doğru olan "vienne" ve % 20'si "viendra", % 19'u "vient", % 7'si "est venue", % 10'u "va venir" gibi yanlış olan bildirme kiplerini tercih etmiştir. Öznellik kipini gerektiren bu kullanımda, öğrencilerin yarısından fazlası bildirme kiplerini belirtmiştir. Böylece öznellik kipinin bu kullanımında, düşük bir başarı oranı belirlenmiştir.

Tablo 8. *Sınırlama* : “On ne mangera pas jusque à ce que ta mère ....”

S8	<i>viendra</i>	<i>vient</i>	<i>est venue</i>	<i>va venir</i>	<i>viene</i>
	20	19	7	10	44

Öznellik kipinin diğer bir işlevi, “şart” bildirmesidir. Öğrencilere, şart belirten bir tümce verilerek, uygun düşen fiilin öznellik kipi çekimi “ait pris” ve yanlış olan fiilin bildirme kiplerindeki çekimleri “a pris”, “prendrait”, “avait pris” ve “prenait” seçenekleri sunulmuş ve doğru cevabı bulmaları istenmiştir. Bu işlevle ilgili elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin % 34’ü doğru olan “ait pris” ve % 26’sı “a pris”, % 16’sı “avait pris”, % 9’u “prenait” ve % 15’i “prendrait” gibi uygun olmayan cevapları vermiştir. Bu verilere göre, öğrencilerin % 34’ü öznellik kipini, % 76’lık gibi önemli bir çoğunluğu bildirme kiplerden birini seçmişlerdir. Böylece öznellik kipinin bu kullanımında, öğrencilerin başarıları oranlarında önemli bir düşüklük ortaya çıkmıştır.

Tablo 9. *Şart* : “Il serait bien arrivé à condition qu’il ..... le bon train.”

S9	<i>a pris</i>	<i>ait pris</i>	<i>avait pris</i>	<i>prenait</i>	<i>prendrait</i>
	26	34	16	9	15

Öznellik kipi kullanımına yönelik son olarak, amaç bildiren “afin que” bağlacının kullanımı sorulmuştur. Öğrencilere, uygun olan fiilin öznellik kipi çekimi “reconnaissance” ve yanlış olan fiilin bildirme kiplerindeki çekimleri “reconnaît”, “reconnaîtrait”, “reconnut” ve “reconnaissait” seçenekleri sunulmuştur. Bu işlevle ilgili elde edilen verilere göre, öğrencilerin % 42’si doğru olan “reconnaissance” ve % 39’u “reconnaît”, % 5’i “reconnaîtrait”, % 2’si “reconnut”, % 12’si “reconnaissait” gibi yanlış yapıları cevap olarak vermiştir. Bu beyanlara göre, öğrencilerin % 42’lik kesimi öznellik kipini ve % 58’lik oran ise, bildirme kiplerinden birini tercih etmiştir. Dolayısıyla, öğrencilerin yarısından fazlasının bu kullanımda zorluk yaşadığı anlaşılmıştır.

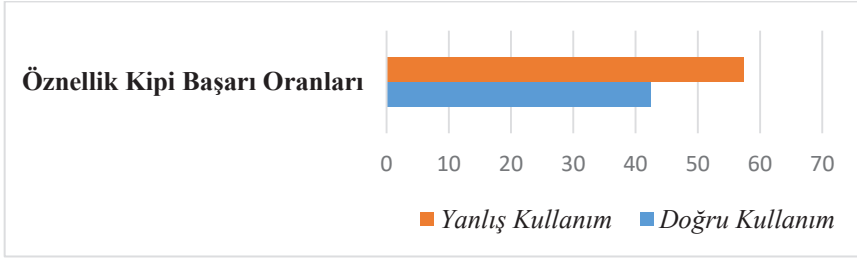
Tablo 10. *Amaç* : “Elle s’est déguisée afin qu’on ne la .... pas.”

S10	<i>reconnaît</i>	<i>reconnaîtrait</i>	<i>reconnaissance</i>	<i>reconnut</i>	<i>reconnaissait</i>
	39	5	42	2	12

Bu sorulardan elde edilen verilere göre öğrencilerin, öznellik kipinin kullanım alanlarını iyi bilmemeleri, fiilin öznellik kipi çekiminin zor olması, öznellik kipinin her bir kullanımında başarı oranlarının düşük olmasına neden olmaktadır. Öznellik kipi ile ilgili sorulardan elde edilen

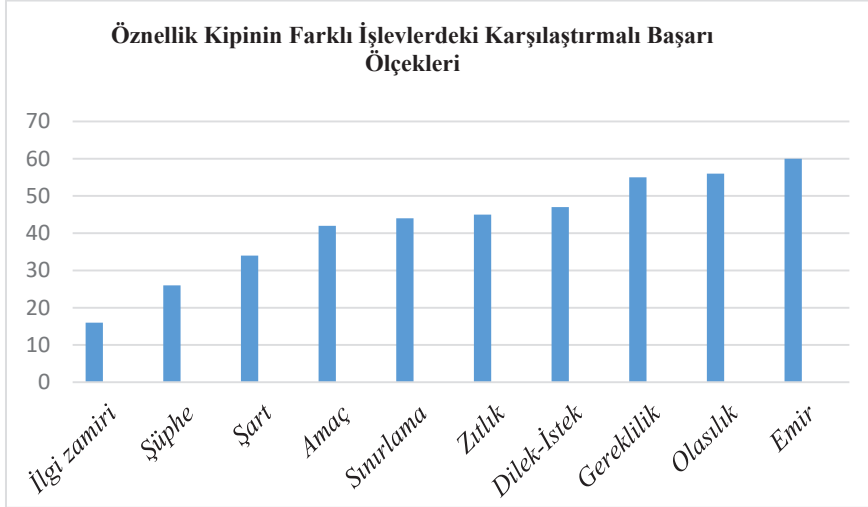

sayısal verilerden hareketle, başarı oranlarının ortalaması Şekil 1'deki gibi gösterilebilir.

Şekil 1. Öznellik kipinin kullanımında başarı oranları

Genel ortalamaya bakıldığında, öznellik kipi kullanımında başarı ölçeğinin %42,5 olduğu görülmektedir. Söz konusu veriler, öznellik kipinin kullanım başarısının düşük olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Fransızca ve Türkçede öznellik kipinin karşıtsal değerlendirilmesi, Türk üniversite öğrencilerinin Fransızca öznellik kipinin kullanımındaki düşük başarılarının temelinde bu kipin söz konusu öğrenciler için yabancılaşma taşımasından kaynaklandığı varsayımının ileri sürülmesine olanak sağlamıştır. Bu varsayımın geçerliliğini sorgulamak amacıyla, nicel araştırma tekniği kullanılarak, öznellik kipinin kullanımına yönelik bir sormaca uygulanmıştır.

Öğrencilerin öznellik kipi kullanımlarına bakıldığında, öznellik kipinin işlevlerini tam olarak kavrayamadığı ve hangi durumda öznellik kipini tercih etmeleri gerektiğini bilmedikleri saptanmıştır. Öğrencilerin

öznellik kipini istek belirten işlevinde yarısından fazlasının ve olasılık işlevinde yarısına yakınının kullanamadığı belirlenmiştir. Öznellik kipinin şüphe ve gereklilik kullanımının tam olarak kavranamamış olmasından dolayı öğrencilerin zorlandığı ortaya çıkmıştır. Öznellik kipinin emir kullanımında, her ne kadar farklı bir ölçek elde edilmemiş olsa da, katılımcıların % 40'ının bu işlevde söz konusu kipi kullanmadığı görülmektedir. Öznellik kipinin zıtlık kullanımında, öğrencilerin yarısından fazlası, hangi kipi kullanılması gerektiğini tam olarak bilememiştir. Sınırlama / kısıtlama işlevinde ise, öğrencilerin zorlandığı anlaşılmaktadır. Şart ve amaç işlevlerinde, öğrenciler yine zorlanmıştır. Öznellik kipinin belirsizlik ifade ettiği bağlamlar, öğrenciler için en önemli sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Öznellik kipinin kullanım alanlarının ana dillerindeki kullanımlardan farklı olmalarından dolayı öğrenciler kullanımlarında zorlanmışlardır. Diğer taraftan, öznellik kipinin kullanım alanlarını iyi bilmemeleri, bildirme ve öznellik kipi arasında seçim yaparken zorlanmalarına neden olmuştur. Söz konusu verilere göre öğrencilerin, öznellik kipinin kullanım alanlarını iyi bilmemeleri, öznellik kipi kullanımındaki başarı oranlarına olumsuz olarak yansımaktadır.

Sonuç olarak, işlevsel benzerliğin öğrenmeyi kolaylaştıracağı ancak farklılığın zorlaştıracağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu bulgu, Lado'un (1957) "diller arasındaki benzer öğeler dil öğrenimini kolaylaştırır; farklı öğeler ise, zorlaştırır" teorisini ve öznellik kipinin işlevsel farklılıkları, Türk üniversite öğrencilerinin kullanımındaki başarılarını olumsuz yönde etkileyeceği konusunda ileri sürmüş olduğumuz varsayımımızı desteklemektedir. Öznellik kipinin biçimsel ve işlevsel farklılığı, Türk üniversite öğrencilerine yabancı gelen bu kipi kullanımında başarı oranlarının düşmesine yol açmaktadır.

Bu bağlamda dilsel farklılıklarla ilgili daha farklı konuların ele alınıp araştırılması önem arz etmektedir. İki dilde farklılık gösteren konular öğretilirken, Türk öğrencilerin ne gibi sorunlarla ve zorluklarla karşılaştıkları, araştırılması gereken önemli konulardır. Öğretilen konu ile ilgili karşılaşılan zorlukları kısıtlayabileceği olasılığından hareketle, eğitim-öğretim süreçlerinde, her iki dildeki biçimsel ve işlevsel farklılıklar dikkate alınmalı ve işlevden yapıya doğru giden bir yöntem benimsenmelidir. Ayrıca öznellik kipi ile ilgili anlamsal ve söz dizimsel açılardan ayrıntılı çalışmaların yapılması yararlı olacaktır. Öznellik kipinin daha etkin bir biçimde öğretilmesine yönelik, daha didaktik çalışmaların yapılması önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Aksan, D. (1987). *Türkçenin gücü: Türk dilinin zenginliklerine tanıklar*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aksan, D. (1995). *Dilbilim Tarihine Bir Bakış, Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (1998). *Her Yönüyle Dil, Ana çizgileriyle Dilbilim*. Ankara:TDK Yayınları.
- Alan, S. (2005). *Fransızca Öğrenen Türklerin Yaptıkları Biçimbilimsel ve Sözdizimsel Yanlıkların Çözümlemesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Dil Öğretimi Anabilim Dalı, Ankara: ankara.edu.tr. 11 4, 2014 tarihinde acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1449/2071.pdf adresinden alındı.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bosnalı, S. & Topaloğlu, Y. (2015). Fransızca Öznelik ve Türkçe Dilek-İstek Kipleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(Özel Sayı), 273-284.
- Cellard, J. (1996). *Le subjonctif: Comment l'écrire? - quand l'employer?* Belgium: Duculot.
- Debyser F. (1970). La linguistique contrastive et les interférences. In: *Langue française*, n°8. Apprentissage du français langue étrangère, sous la direction d'Emmanuèle Wagner. pp. 31-61. 2.28.2015 tarihinde www.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_1970_num_8_1_5527 adresinden alındı.
- Delatour, Y. Jennepin, D., Léon-Dufour, M., & Teyssier, B. (2004). *Nouvelle grammaire du Français*. Paris: Hachette Livre.
- Doğan, L. (2010). *Türkiye Türkçesi Grameri*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Donaire, M. L. (2003). Les sélecteurs du subjonctif, un domaine sémantique défini? *Thélème, Revista Complutense de Estudios Franceses* 121, 121-135. 06 01, 2015 tarihinde <http://revistas.ucm.es/index.php/THEL/article/viewFile/THEL0303220121A/33367> adresinden alındı.
- Dubois, J. & Lagane, R. (2005). *Larousse: Livres de bord, grammaire*. Montrouge: Baume-Les-Dames.
- Ercilasun, A. B. (2013). Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri. *Dil Araştırmaları*(12), 17-22. 06 20, 2015 tarihinde http://www.dilarastirmalari.com/files/DAD_2013_12_Ercilasun_17-22.pdf adresinden alındı.

- Ergin, M. (2003). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Grégoire, M. (2012). *Grammaire progressive du français*. Paris, France: CLE International.
- Grevisse, M. & Goosse, A. (2011). *Le bon usage, grammaire langue française*. 15. basım, Paris: De Boeck & Duculot.
- Gürer, G. (2002). Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine. *İlmi Araştırmalar*, XIII, 35-50.
- Jamet, C. (2000). *Contrastivité et enseignement du français langue étrangère en France: Approche anthro-po-didactique*. Doctoral dissertation, Thèse de doctorat, , Lyon 2: Université Lumière.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Krashen, S. (2013). *Second Language Acquisition: Theory, Applications, and Some Conjectures*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lado, R. (1957). *Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers*. United states of America: The University of Michigan.
- Odlin, T. (1997). *Language Transfer: Crosse-linguistique influence in language learning*. New York: Cambridge University Press.
- Poisson-Quinton, S., Mimran, R., & Mahéo-Le Coadic, M. (2002). *Grammaire expliquée du français*. France: CLE International.
- Sörös, A. (2008). *Typologie et linguistique contrastive: Théories et applications dans la comparaison des langues*. Berlin: Peter Lang.
- Soutet, O. (2000). *Le subjonctif en français*. Paris, France: Ophrys.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Yabancı Dil Yayınları.
- Weinrich, H. (1986). Petite xénologie des langues étrangères. In: *Communications*, 43. Le croisement des cultures. pp. 187-203. 12.19.2014 tarihinde www.persee.fr/doc/comm_0588-8018_1986_num_43_1_1647 adresinden alındı.